

НБУ

**КРЕДИТНО-ФІНАНСОВА СИСТЕМА В УКРАЇНІ
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ**

УДК 615.12: 614.25

Т 52

*Рекомендовано ЦМК Національного фармацевтичного
університету (протокол № 1 від 19.09.2013 р.)*

Рецензенти: *О. Ф. Пімінов*, доктор фармацевтичних наук, професор, завідувач кафедри загальної фармації та безпеки ліків ІПКСФ НФаУ; *С. В. Огарь*, кандидат фармацевтичних наук, доцент кафедри організації та економіки фармації НФаУ

Толочко В. М., Музика Т. Ф.

Т 52 Кредитно-фінансова система в Україні : метод. рек. до підгот. та провед. практ. і семінар. занять з курсу «Управління та економіка фармації» в сист. післядиплом. освіти спец. фармації. – Х. : НФаУ, 2015. – 28 с.

Методичні рекомендації містять логічну схему викладення навчального матеріалу, теоретичну частину з переліком основних посилань, практичну частину для семінарського і практичного заняття, питання й тести для самопідготовки слухачів у системі післядипломної освіти. Вони можуть бути використані для самостійного опанування навчальної теми з метою визначення головних особливостей системи оподаткування і специфіки практичного використання її на фармацевтичних підприємствах.

Розроблені на кафедрі управління та економіки фармації Інституту підвищення кваліфікації спеціалістів фармації НФаУ для слухачів системи післядипломного навчання спеціалістів фармації, практиків, викладачів.

УДК 615.12:614.25

© Толочко В. М.,
Музика Т. Ф., 2015
© НФаУ, 2015

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Теоретична частина.....	5
1.1. Логічна схема викладання навчального матеріалу.....	5
1.2. Кредитно-фінансова система в Україні.....	6
1.3. Питання та завдання для самопідготовки.....	16
1.4. Тести для самоконтролю знань.....	16
2. Практична частина.....	19
2.1. Семінарське заняття.....	19
2.2. Практичне заняття.....	20
3. Термінологічний словник.....	24
4. Нормативно-правова документація.....	28
5. Рекомендована література.....	28

ВСТУП

Необхідним компонентом становлення економічних відносин держави є кредитно-фінансова система. Вона реально відображає стан економіки, була і є стимулом для розвитку позичкового капіталу прибутковості підприємств. Закономірності грошово-кредитного регулювання чітко визначають методи й інструменти, обґрунтовують теоретичні і практичні засади і перспективи формування, а також розвиток монетарної політики в Україні.

Методичні рекомендації стисло розкривають теоретичні та практичні питання формування кредитно-фінансової системи в межах чинного законодавства. Крім того, містять тестові завдання, задачі для самостійного розв'язання, поширені терміни в системі кредитів і фінансів.

Тема «Кредитно-фінансова система в Україні» є складовою розділу з курсу управління та економіки фармації в навчальних програмах передатестаційного та низки циклів тематичного удосконалення спеціалістів фармації. За темою передбачається опанування навчального матеріалу у формі семінарських і практичних занять.

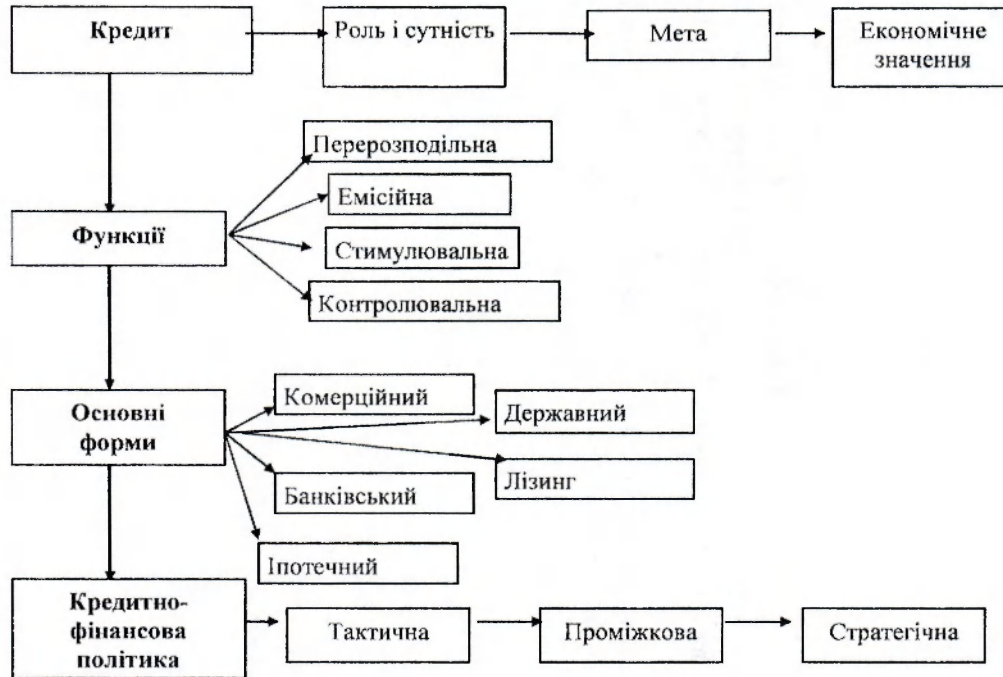
Заняття мають на меті: висвітлення основних принципів кредитно-фінансової системи України; удосконалення навичок спеціалістів фармації щодо використання кредитно-фінансової системи.

Методичні рекомендації до теми містять повний комплекс завдань, розрахований на різну тривалість занять. За конкретними навчальними планами і програмами циклів удосконалення можна варіювати їх тривалість та інформаційну насиченість.

Інформація цього видання стане корисною для самостійного застосування слухачами з використанням рекомендованої літератури, також і для дистанційної форми навчання.

1. ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

1.1. ЛОГІЧНА СХЕМА ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

1.2. КРЕДИТНО-ФІНАНСОВА СИСТЕМА В УКРАЇНІ

Роль і сутність кредиту

Кредит є важливою економічною категорією, яка стимулює реалізацію товарів і прибутковість підприємств. Кредит відображає реальні зв'язки і відносини економічного життя на макро- і мікроекономічному рівні держави.

З розвитком кругообігу товарів є нагальна потреба отримання товарів з відстрочкою платежів, що сприяє виникненню кредитних відносин.

Крім цього, кругообіг товарів приводить як до появи тимчасово вільних грошових коштів, так і до виникнення тимчасової потреби в додаткових ресурсах. Для розв'язання такого протиріччя і необхідний кредит.

Кредит – це економічні відносини, які виникають між кредитором і позичальником для мобілізації тимчасово вільних грошових коштів і використання їх за умови повернення і сплати.

Для виникнення реальних кредитних відносин необхідний збіг інтересів кредитора і позичальника.

По-перше, кредитор має намір на певних умовах розмістити вільні кошти, а позичальник, через тимчасову відсутність вільних коштів, бажає на певних умовах їх отримати. По-друге, обидві сторони мають бути платоспроможними.

Загальноекономічні причини існування кредиту – необхідність забезпечення безперервності процесу товарного відновлення (рис. 1).

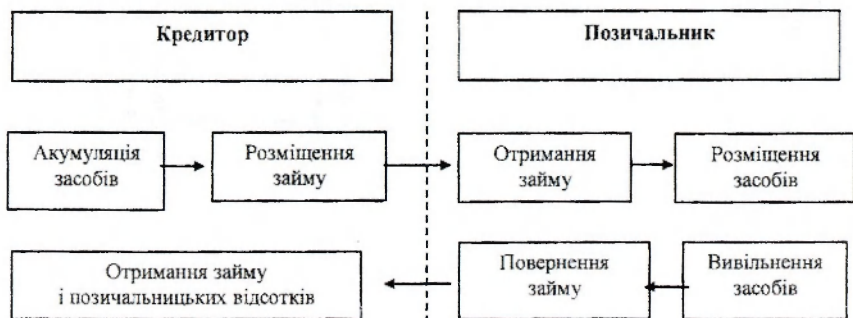

Рис. 1. Кругообіг товарного відновлення

Об'єктом кредитування є грошові або матеріальні ресурси, відносно яких створюються кредитні угоди.

Суб'єктом кредиту є кредитор і позичальник.

Мета кредиту: у кредитора – отримання прибутку (відсотків), у позичальника – задоволення потреб з додаткових коштів.

Функції кредиту

Перерозподільна – пов'язана з перерозподілом вартості грошових коштів і товарних ресурсів на різних рівнях: галузевих, територіальних, на рівні юридичних і фізичних осіб.

Емісійна – регулює кількість грошових коштів шляхом розширення (експансії) або звуження (рестрикції) кредитних ресурсів.

Стимулювальна – ефективне використання кредитів дозволяє використання вільних коштів, отримання від них додаткового прибутку.

Контрольовальна – здійснення взаємного контролю кредитора і позичальника за раціональним використанням кредиту і поверненням позики.

Усі функції кредиту взаємопов'язані. Їх зв'язок забезпечує якість і стійкість кредитних відносин. Виникнення кредитних відносин фактично стало основою для виникнення банківської системи й інших фінансових установ.

Економічне значення кредиту

Регульовальне значення – кредит дозволяє безпосередньо регулювати процеси оновлення шляхом перерозподілу вільних ресурсів.

Забезпечення науково-технічного прогресу здійснюється непрямим шляхом через безперервність виробництва, стимулювання збільшення випуску продукції.

Економія витрат обігу – кредит заміщує готівку, сприяє розвитку безготівкових розрахунків, за рахунок чого виникає економія випуску, облік і збереженість грошових коштів.

Розвиток соціальної сфери – усі кредити за своєю сутністю мають соціальну спрямованість.

Підвищення ефективності національної економіки як подальше реформування національного виробництва і економіки України в цілому.

Види кредиту

Комерційний кредит – це товарна форма кредиту, яка передбачає відносини між кредитором та позичальником з одержання товарів чи послуг з відстрочкою платежу.

Різновидами комерційного кредиту є:

франчайзинг, комерційна концесія (англ. franchise – ліцензія, привілея), франшиза (фр. franchir – звільняти) – вид відносин між ринковими суб'єктами, коли одна сторона (франчайзер) передає іншій стороні (франчайзі) право на певний вид бізнесу, використовуючи розроблену бізнес-модель, його ведення, оплатне право діяти від свого імені, використовувати товарні знаки і/або бренди франчайзера;

консигнація (англ. consign – передати, стосовно товарів, вантажів) – форма комісійного продажу товару, при якій його власник (консигнант) передає комісіонеру (консигнаторові) товар для реалізації зі складу комісіонера. При цьому товар, що надійшов на склад комісіонера, залишається власністю консигнанта до моменту його реалізації.

У сучасних умовах існування ринкових відносин дебіторська заборгованість набуває значних масштабів, які заважають урегулюванню відносин учасників комерційного кредиту, тому однією з можливостей цивілізованого вирішення таких відносин є залучення до нього факторингових компаній.

Факторинг (англ. factoring – посередник) – фінансова комісійна операція, при якій клієнт переуступає дебіторську заборгованість факторинговій компанії з метою:

- миттєвого отримання більшої частини платежу;
- гарантії повного погашення заборгованості;
- зниження витрат з ведення рахунків.

Факторингова компанія відразу виплачує клієнту від 70 до 90% потрібних йому грошей у вигляді кредиту, а залишок (без відсотка за кредит та комісію за факторингові послуги) перераховують після стягнення всього боргу.

Зміст та послідовність здійснення факторингової операції зображено на рис. 2.

Рис. 2. Зміст і послідовність здійснення факторингової операції

Відносини між суб'єктами факторингу регулюються угодою, яка укладається у письмовій формі між фактором і постачальником.

Форфейтинг – це придбання у кредитора боргу, вираженого в обіговому документі, на безповоротній основі. Це означає, що покупець боргу (форфейтер) бере на себе зобов'язання відмовитися – форфейтинга – від свого права регресної вимоги до кредитора у разі неможливості одержання грошових коштів від боржника.

Здійснення форфейтингової операції зображено на рис. 3.

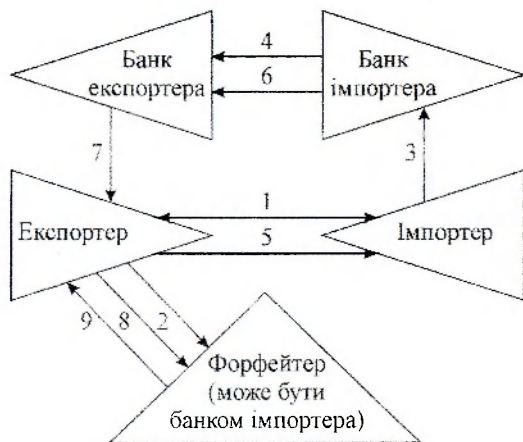

Рис. 3. Зміст і послідовність здійснення форфейтингової операції

Факторинг і форфейтинг є одними із небагатьох на сьогодні фінансових інструментів, спрямованих на справжню підтримку й розвиток підприємств.

Банківський кредит – кредит, де однією зі сторін кредитної угоди є банк. Банк може бути кредитором або позичальником. Тому кредитні відносини поділяються на дві групи:

- кредити, які отримує сам банк для формування своїх ресурсів (формує за рахунок залучення вкладів і депозитів, позики, випуску облігацій і векселів, міжбанківських кредитів; вкладає у кредити, нерухоме майно, цінні папери, іноземну валюту);
- кредити, які банк надає своїм клієнтам.

Характерні ознаки банківського кредиту: грошова форма, не має обмежень за розміром, строком, спрямуванням.

За результатами наукових досліджень можна виділити певний перелік ознак банківських кредитів, які наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація видів банківського кредиту

Ознаки	Види
1	2
За масштабом об'єкта кредитування	<ul style="list-style-type: none"> • кредит в основний капітал • кредит в оборотний капітал • кредит на споживчі потреби
За терміном користування	<ul style="list-style-type: none"> • короткострокові – до 1 року (р.) • середньострокові – до 3р. • довгострокові – понад 3 р.
За забезпеченням	<ul style="list-style-type: none"> • забезпечені заставою (майном, майновими правами, цінними паперами) • гарантовані (банками, фінансовими компаніями тощо) • з іншим забезпеченням (порука, свідоцтво страхової компанії) • незабезпечені (бланкові)
За ступенем ризику	<ul style="list-style-type: none"> • стандартні (ступінь ризику – 2%) • позики під контролем (ступінь ризику – 5%) • субстандартні (підвищений ступінь ризику – 20%) • сумнівні (ступінь ризику – 50%) • безнадійні (ступінь ризику – 100%)
За методами надання	<ul style="list-style-type: none"> • одноразові • перманентні • гарантійні

1	2
За методами погашення	<ul style="list-style-type: none"> • одноразовий • на виплат • достроково • після закінчення обумовленого періоду (місяця, кварталу)
За схемами надання	<ul style="list-style-type: none"> • кредитна лінія • револьверний кредит • контокорентний кредит • овердрафт • овернайт
За строками повернення	<ul style="list-style-type: none"> • строкові • до запитання • відстрочені • прострочені

Депозит (вклад) – грошові кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті або банківські метали, які банк прийняв від вкладника або які надійшли для вкладника на договірних засадах на певний строк зберігання чи без зазначення такого строку (під відсоток або доход в іншій формі) і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору.

Депозити можуть бути: за вимогою; строкові на визначений час; ощадні збереження населення; депозити з кредитними послугами та ін.

Відсоткова ставка комерційного банку практично є ціною кредиту, вона враховує:

- облікову ставку центрального банку;
- середню ставку на міжбанківському кредитному ринку;
- середню ставку, яка сплачується банком за залучені депозити;
- ступінь ризику (строк, вид кредиту, вид забезпечення, цільовий характер, термін відносин з клієнтом);
- структуру кредитних ресурсів банку;
- попит на кредити;
- стабільність грошової одиниці;
- економічну стабільність у державі.

Державний кредит – це залучення тимчасово вільних коштів юридичних і фізичних осіб у розпорядження відповідних органів державної влади для використання їх на фінансування державних витрат. Державний кредит може бути у двох видах, коли держава виступає позичальником чи кредитором.

За **правом оформлення** розрізняють державні позики, що оформляються підписними зобов'язаннями або надаються на підставі угод (*безоблігаційні*), і забезпечені випуском цінних паперів (*облігаційні*).

Споживчий кредит – це кредит, що надається банком, підприємством чи організацією фізичній особі для придбання предметів особистого споживання переважно тривалого користування.

Виділяють *товарні* і *грошові* споживчі кредити. Споживчий кредит має багато специфічних рис, пов'язаних із особливостями сфери особистого споживання громадян.

Лізинг (англ. leasing від lease – здавати в оренду, в найм, орендувати, наймати) – це довгострокова оренда машин і обладнання (знаряддя праці), видача обладнання напрокат. **Лізинговий кредит** передбачає стосунки, що виникають унаслідок оренди майна, і супроводжується укладанням лізингової угоди.

Існує багато видів лізингу, найпоширеніші з них такі:

Фінансовий лізинг – угода, яка передбачає сплату на протязі певного часу лізингових платежів, що покривають повну вартість обладнання, амортизаційні відрахування або більшу його частину, а також додаткові витрати та прибуток орендодавця.

Оперативний лізинг – угода, яка підписується на термін менший, ніж буде амортизована уся вартість орендованого майна.

Зворотний лізинг – купівля лізинговою компанією частини майна у виробника з одночасним оформленням угоди про його оренду.

Генеральний лізинг – орендар має право поповнювати обладнання без додаткових угод.

Міжнародний лізинг – лізинг суб'єктів, які знаходяться під юрисдикцією різних держав.

Іпотека (грец. Hypotheca – застава) – це вид забезпечення виконання зобов'язання нерухомим майном, що залишається у володінні і користуванні іпотекодавця, згідно з яким іпотековласник має право в разі невиконання боржником забезпеченого іпотекою зобов'язання

одержати задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки переважно перед іншими кредиторами цього боржника у порядку, встановленому чинним законодавством.

Отже, законодавче визначення іпотеки підкреслює, що іпотека – це не просто застава, а спеціальний механізм, який можна розглядати як різновид застави, а об'єкт нерухомого майна, який має бути в іпотеці, має бути зареєстрований.

Предметом іпотеки можуть бути один або декілька об'єктів нерухомого майна.

Іпотечний договір укладається між одним або декількома іпотекодавцями та іпотековласниками у письмовій формі і підлягає нотаріальному засвідченню. Іпотечний договір повинен мати державний реєстраційний номер.

Відмінними рисами іпотеки є:

- по-перше, іпотека, як і будь-яка застава, по суті є способом забезпечення належного виконання іншого (основного) зобов'язання – позики або кредитного договору, договору оренди, підряду, відшкодування шкоди тощо;

- по-друге, предметом іпотеки завжди є нерухомість. До нерухомого майна належать земельні ділянки і все, що тісно з ними пов'язано: будівлі, споруди, багаторічні насадження і т. п.;

- по-третє, предмет іпотеки залишається у володінні боржника. Останній залишається власником, користувачем і фактичним власником цього майна;

- по-четверте, договір кредитора і боржника про встановлення іпотеки оформляється спеціальним документом – закладною, яка також підлягає державній реєстрації;

- по-п'яте, при значному перевищенні вартості застави над сумою виданого кредиту іпотека дає можливість отримати додаткові іпотечні позики під заставу того ж майна (друга, третя іпотека).

Іпотека в Україні це:

іпотека первинного житла – нерухомість у кредит у нових будинках;

іпотека вторинного житла – нерухомість у кредит у побутових будинках;

нерухомість у кредит за програмою Державної іпотечної установи (ДІУ) – пільгова державна іпотека житла в національній валюті;

іпотека землі;

споживча іпотека – кредити під заставу житла (квартира, нерухомість, земля).

Фінансово-кредитна система – сукупність фінансових, інвестиційних і кредитних інститутів держави.

В Україні до неї належать банківська та парабанківська системи.

Банківська система – сукупність різних банків та інших кредитних установ, котрі функціонують у межах єдиного фінансового механізму. Структуру банківської системи України визначає закон «Про банки і банківську систему». Вона складається з Національного банку України та інших банків, що створені і діють на території України.

Небанківська (парабанківська) система – сукупність небанківських установ, яка охоплює спеціалізовані кредитно-фінансові і поштово-ощадні установи. Їх діяльність полягає в обслуговуванні певних типів клієнтів або поширюється на ті сфери кредитування, котрі є ризиковими для приватних банків (рис. 4).

Рис. 4. Будова фінансово-кредитної системи України

Фінансові посередники – сукупність фінансових установ (банки, страхові компанії, кредитні спілки, пенсійні фонди тощо), чиї функції полягають в акумулюванні коштів громадян та юридичних осіб і подальшому їх наданні на комерційних засадах у розпорядження позичальників. Тобто банк – один з найбільш поширених видів кредитно-фінансових інститутів.

Функції фінансових посередників:

1. Функції, які характеризують роль і значення фінансового посередництва:

- активація механізмів трансформації вкладень в інвестиції шляхом підвищення активності окремих інвесторів;
- активація процесів перерозподілу і мобільності капіталів;
- зниження відсоткових ставок.

2. Функції як специфічні завдання, які використовуються в межах виключно конкретного економічного виду діяльності:

- подолання бар'єрів невизначеності;
- професійний вибір об'єкта інвестування;
- економія на масштабах операцій;
- диверсифікація активів та усунення ризиків інвестування;
- моніторинг і управління ризиками інвестування.

3. Функції інформаційного посередництва.

Класифікацію фінансових посередників в Україні проводять за категоріями, наведеними в табл. 2.

Таблиця 2

Класифікація фінансових посередників

Категорія фінансових посередників	Види установ за категоріями
Банки	Універсальні комерційні банки, спеціалізовані комерційні банки (інвестиційні, інноваційні, облікові, ощадні, іпотечні)
Небанківські фінансово-кредитні установи	Лізингові компанії, факторингові компанії, брокерські і дилерські компанії, страхові компанії, пенсійні фонди, фінансові компанії, ломбарди, кредитні спілки

В Україні у сучасних умовах розвиваються всі складові фінансово-кредитної системи і типи фінансового посередництва.

1.3. ПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОПІДГОТОВКИ

1. Що таке кредитно-фінансова система?
2. Які існують концепції теорії кредиту?
3. Зазначте основні функції кредиту.
4. Визначення економічного значення кредиту.
5. Які найпоширеніші види кредитів?
6. Поняття, функції, типи та правова основа діяльності комерційних банків в Україні.
7. Визначення комерційного кредиту, його види, завдання.
8. Визначення банківського кредиту, його види, завдання.
9. Загальна класифікація банківських кредитів.
10. Визначення показників ефективності діяльності банків і механізм її забезпечення.
11. Основні тенденції розвитку банківського ринку України.
12. Проаналізуйте інструменти правового впливу на діяльність комерційних банків.
13. Проаналізуйте тенденції розвитку банківського ринку України.
14. Зазначте основні функції державного кредиту.
15. Визначення лізингу, його завдання і види.
16. Визначення іпотеки, визначення поняття, види.

1.4. ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Фінансові послуги на виплат населенню при купівлі товарів тривалого використання надають компанії:

- а) факторингові;
- б) лізингові;
- в) форфейтингові;
- г) фінансові.

2. До кредитно-фінансових установ, що здійснюють фінансові послуги без надання займу відносять:

- а) кредитні кооперативи;
- б) інвестиційні фонди;
- в) фінансові компанії.

3. Різниця між активними та пасивними банківськими відсотками – це:

- а) банківська маржа;
- б) банківський прибуток;
- в) банківські накладення.

4. Господарська операція продажу боргових зобов'язань (векселів) до настання строку платежу – це:

- а) лізинг;
- б) кредит;
- в) депозит;
- г) факторинг.

5. Цінний папір, що підтверджує зобов'язання відшкодувати його власнику номінальну вартість у передбачений строк з урахуванням фіксованого відсотка, називається:

- а) акцією;
- б) облігацією;
- в) векселем.

6. Для оформлення комерційного кредиту використовуються:

- а) акції;
- б) облігації;
- в) векселя.

7. Довгострокові кредити банку можуть бути використані на:

- а) поточну господарську діяльність;
- б) капіталовкладення (впровадження нової техніки і технологій);
- в) виплату заробітної плати.

8. Надання банком можливості клієнтові здійснювати платежі на суму, що перевищує залишок на рахунку, – це:

- а) кредитна лінія;
- ю) револьверний кредит;
- в) паралельний кредит;
- г) овердрафт.

9. Гарантія банку у вигляді надпису на борговому документі клієнта – це:

- а) аваль;
- б) авізо;
- в) акцепт.

10. Банківська операція щодо розміщення грошових коштів у вигляді кредиту належить до:

- а) активних операцій;
- б) комісійних операцій;
- в) пасивних операцій.

11. Банківська операція щодо залучення вільних коштів фізичних та юридичних осіб на депозитні рахунки – це:

- а) активна операція;
- б) пасивна операція
- в) комісійна операція.

12. Договір, що передбачає виплату лізингових платежів на строк менший, ніж буде амортизовано 90% вартості орендованого майна – це:

- а) зворотний лізинг;
- б) оперативний лізинг;
- в) фінансовий лізинг.

13. Договір, відповідно до якого підприємство отримує грошові кошти в обмін на надання частки своєї власності, називається:

- а) капітальним фінансуванням;
- б) фінансуванням на основі займу;
- в) форфейтингом.

14. Беззаперечне списання грошей з поточного рахунку аптечного підприємства робиться на підставі:

- а) платіжного доручення;
- б) інкасового доручення;
- в) чека.

15. Згода покупця на оплату боргових вимог постачальника – це:

- а) аваль;
- б) акцепт;
- в) авізо.

**Таблиця для самоконтролю відповідей на тестові завдання
(еталонні відповіді)**

1б	2б	3а	4г	5б	6в	7б	8 г	9а
10а	11б	12б	13а	14а	15б			

2. ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

2.1. СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Мета проведення: визначення сутності кредитів, їх економічне значення для розвитку держави

Тривалість проведення – 2 год.

Питання до семінару

1. Кредитно-фінансова система її суть, завдання.
 - 1.1. Дискусійні питання сутності та функцій кредитів.
 - 1.2. Концепції теорії кредитів.
 - 1.3. Суб'єкти, об'єкти кредитних відносин.
 - 1.4. Мета та необхідність кредитних відносин.
2. Види кредитів.
 - 2.1. Сутність комерційного кредиту.
 - 2.2. Банківський кредит, види, сутність.
 - 2.3. Державний кредит, види, сутність.
 - 2.4. Споживчий кредит, види, сутність.
 - 2.5. Лізинг, види, сутність.
 - 2.6. Особливості іпотеки.
3. Значення фінансових посередників.
4. Сутність кредитно-грошових організацій.

2.2. ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Практичне завдання № 1

Мета проведення: визначення реального доходу вкладника.

Тривалість проведення – 45 хв.

Вихідні дані.

Внесок у сумі 500 000 грн покладено в банк на 10 місяців за простою відсотковою ставкою 25 % річних. Визначте реальний дохід вкладника за умови очікуваного щомісячного темпу інфляції в 1,5 %.

Практичне завдання № 2

Мета проведення: визначення прибутку банку.

Тривалість проведення – 45 хв.

Банк нараховує щоквартально відсотки за депозитом розміром 100 тис. грн за ставкою 5%, причому виплата відсотків та суми депозиту передбачається наприкінці терміну дії депозитної угоди. Розрахуйте вартість депозиту при його закритті через 2 роки.

Практичне завдання заняття № 3

Мета проведення: визначення відсоткового прибутку.

Тривалість проведення – 45 хв.

На який термін необхідно покласти 3000 грн, щоб отримати реальний відсотковий прибуток у розмірі 400 грн при ставці 12 % річних за депозитами до запитання. Прогнозований індекс інфляції 1,1.

Практичне завдання № 4

Мета проведення: визначення ефективності сплати за навчання.

Тривалість проведення – 45 хв.

На здобуття вищої освіти Ви маєте 30 тис. грн, що знаходяться на депозитному рахунку, відсоткова ставка за яким – 16 % річних. Базова оплата навчання за обраною вами спеціальністю становить 5 тис. грн на рік і вноситься на початку навчального року. У зв'язку з інфляцією вона зростає щороку в середньому на 5 %. Вищий навчальний заклад (ВНЗ) пропонує оплатити усі 5 років навчання наперед без урахування інфляційної надбавки. Чи вигідно буде Вам скористатись цією пропозицією?

**Таблиця для самоконтролю відповідей на практичні завдання
(еталонні відповіді)**

Практичне завдання	Зміст завдання	Вирішення завдання
1	2	3
№ 1	Внесок 500 000 грн; термін вкладу 10 місяців; відсоткова ставка – 25% річних; темп інфляції – 1,5%	<p>Реальний розмір доходу власника від депозиту оцінюється шляхом коригування номінальної суми доходу на індекс інфляції – за період, протягом якого нараховуються відсотки за депозитом</p> $S_p = \frac{S_n}{I_{\text{інф}}}$ <p>де S_p – реальна майбутня вартість; S_n – номінальна майбутня вартість; $I_{\text{інф}}$ – індекс інфляції.</p> $S_n = P(1 + ip) = 500000 (1 + 0,25 \cdot 10/12) = 604166,7 \text{ (грн).}$ <p>Індекс інфляції за період, протягом якого нараховуються відсотки за депозитом, обчислюється за формулою:</p> $I_{\text{інф}} = (1 + T_{\text{інф}})^t$ <p>де $T_{\text{інф}}$ – темп інфляції за місяць; t – тривалість розрахункового періоду в місяцях;</p> $I_{\text{інф}} = (1 + 0,015)^{10} = 1,16;$ $S_p = 604166,7 / 1,16 = 520833,4 \text{ грн}$ <p>Відповідь: реальний дохід вкладника складе 520833,4 грн.</p>
№ 2	Розмір депозиту 100000,0 грн; за ставкою 5 %	<p>Оскільки виплата відсотків та суми депозиту буде здійснюватись наприкінці строку дії депозитної угоди, то для розрахунку вартості цього депозиту при його закритті використовуємо метод нарахування складних відсотків. Враховуємо також те, що нарахування відсотків здійснюється щоквартально, отже, кількість періодів нарахування становить: 2 роки 4 квартали = 8.</p> $S = P (1 + in)^n = 100 \text{ тис. } (1 + 0,05)^8 = 148 \text{ (тис. грн)}$

1	2	3
№ 3	Внесок 3000,0 грн, ставка 12 % річних за депозитами до запитання; прогнозований індекс інфляції 1,1	<p>Реальний відсотковий прибуток розраховується шляхом коригування суми нарахованих за депозитом відсотків на індекс інфляції за період, протягом якого нараховуються проценти по депозиту:</p> $I_p - \frac{I_n}{I_{\text{інф}}}$ <p>де I_p – реальний відсотковий прибуток; I_n – номінальний відсотковий прибуток; $I_{\text{інф}}$ – індекс інфляції</p> <p>$I_n = 1_p \cdot I_{\text{інф}} = 400,0 \cdot 1,1 = 440,0$ (грн)</p> <p>Номінальна майбутня вартість депозиту:</p> <p>$S_n = P + I_n = 3000,0 + 440,0 = 3440,0$ грн</p> <p>З іншого боку: $S_n = P(1 + ip)$</p> <p>Отже, отримуємо рівняння з невідомим p:</p> <p>$3440,0 = 3000,0(1 + 0,12 \cdot p)$; $(1 + 0,12 \cdot p) = 3440,0/3000,0 = 1,15$; $0,12 \cdot p = 0,15$; $p = 1,25$ року = 1 рік 3 місяці</p> <p>Відповідь: термін дії депозитної угоди – 1 рік 3 місяці</p>
№ 4	Депозит 30 тис. грн; відсоткова ставка – 16 % річних; індекс інфляції – 5 %; пропозиція ВНЗ зробити оплату за 5 років вперед	<p>Для того щоб оцінити доцільність оплати навчання наперед, необхідно розрахувати, яка сума через 5 років буде на Вашому депозитному рахунку в двох випадках: якщо Ви оплатите навчання авансом; якщо Ви сплачуватимете кожного року проіндексовану суму. В першому випадку на депозитному рахунку після перерахування ВНЗ суми для оплати навчання залишиться: $30000,0 - 5000,0 / 5 = 5000,0$ (грн). На цю суму банк буде нараховувати відсотки за складною відсотковою ставкою, оскільки це строковий депозит. Через 5 років вартість цього депозиту становитиме:</p> <p>$S_{\text{скл}} = P(1 + i)^n = 5000,0(1 + 0,16)^5 = 10501,0$ (грн), де $S_{\text{скл}}$ – складна відсоткова ставка; P – проіндексована щорічна сума.</p>

1	2	3
		<p>У другому випадку рух коштів по рахунку у зв'язку із щорічною оплатою навчання та нарахуванням відсотків на залишок суми розраховуємо в таблиці (див. табл.). Через 5 років сума на цьому рахунку становитиме 19559,9 грн. Отже, в другому випадку сума на рахунку більша на: $19559,9 - 10501,0 = 9058,9$ (грн), відповідно доцільно буде платити за навчання щорічно.</p> <p>Відповідь: Скористатись пропозицією ВНЗ буде недоцільно</p>

Таблиця до практичного завдання № 4

**Щорічна оплата навчання та нарахування відсотків
на залишок суми**

Рік	Кошти на початок н. р.	Плата за рік навчання	Нарощена за рік сума (кошти на початок н. р.)
1-й	30000,0		$(30000,0 - 5000,0) \cdot (1 + 0,16)^1 = 29000,0$
2-й	29000,0	$5000,0(1+0,05)^1 = 5250,0$	$(29000,0 - 5250,0) \cdot (1 + 0,16)^1 = 27550,0$
3-й	27550,0	$5000,0(1+0,05)^2 = 5512,5$	$(27550,0 - 5512,5) \cdot (1 + 0,16)^1 = 25563,5$
4-й	25563,5	$5000,0(1 + 0,05)^3 = 5788,1$	$(25563,5 - 5788,1) \cdot (1 + 0,16)^1 = 22939,5$
5-й	22939,5	$5000,0(1 + 0,05)^4 = 6077,5$	$(22939,5 - 6077,5) \cdot (1 + 0,16)^1 = 19559,9$

3. ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Банк – кредитно-фінансова установа, що зосереджує тимчасово вільні кошти, надає їх у тимчасове користування у формі кредитів, стає посередником у взаємних виплатах і розрахунках між підприємствами чи окремими особами, регулює грошовий обіг у країні, включаючи випуск (емісію) нових грошей.

Банківська ліквідність – здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань. Визначається збалансованістю між строками і сумами погашення активів та строками і сумами виконання зобов'язань банку.

Банківська операція – діяльність банку, пов'язана з виконанням його специфічно банківських функцій. Коло банківських операцій в Україні визначено виключно законодавством.

Банківський відсоток – відсоток, встановлений як плата за здійснювані банком операції.

Бартер – обмін одного товару на інший без допомоги грошей.

Білонна монета – розмінна монета дрібної вартості, яка карбується не з дорогоцінного металу.

Валюта – грошова одиниця, що використовується у функції світових грошей.

Валютний курс – ціна грошової одиниці однієї країни, виражена у грошовій одиниці іншої країни.

Готівкові гроші – виготовлені з паперу або малоцінного металу знаки вартості.

Гроші – специфічний товар, що має властивість обмінюватися на будь-який інший товар і є загальним еквівалентом.

Грошовий мультиплікатор – процес створення нових банківських депозитів при кредитуванні на основі вільних резервів.

Грошово-кредитна політика – комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредитних відносин, що їх здійснює держава з метою регулювання економічного зростання, стримування інфляції, забезпечення зайнятості і збалансування платіжного балансу.

Дворівнева банківська система – банківська система, в якій емісійно-організаційні функції відокремлені від інших і реалізуються в так званому першому (верхньому) рівні банківської системи.

Девальвація – офіційне зниження державного металевого вмісту та валютного курсу національної грошової одиниці щодо іноземних валют.

Емісія грошей – випуск в обіг грошей у готівковій (банкнотна емісія) та безготівковій (кредитна емісія) формах.

Комерційний банк – банківська установа, яка належить до другого рівня банківської системи України. Універсальна фінансово-кредитна установа, що створюється для залучення коштів і розміщення їх від свого імені на умовах повернення та платності. Комерційний банк здійснює розрахункові операції за дорученням клієнтів, їх касове обслуговування, операції з валютою, дорогоцінними металами, цінними паперами та інші операції, дозволені законом.

Конвертованість – здатність вільного обміну національної грошової одиниці на інші валюти.

Кореспондентський рахунок – рахунок для обліку розрахунків, які виконує одна банківська установа за дорученням і на кошти іншої банківської установи на підставі укладеного кореспондентського договору.

Котирування – визначення офіційними державними органами (ЦБ чи іншою фінансовою установою) курсу (ціни) іноземної валюти.

Кредитна картка – іменний грошовий документ, що видається банком власнику поточного рахунку і дає йому можливість оплатити через ЕОМ свої покупки і погасити борги переказом грошей за рахунком без використання готівки.

Кредитна операція – угода про надання кредиту, що супроводжується відповідними записами в балансах кредитора і позичальника.

Кредитна система – сукупність установ, які реалізують кредитні відносини у конкретній державі.

Кредитний ризик – ризик несплати позичальником основного боргу і відсотків за користування кредитом.

Кредитні гроші – неповноцінні знаки вартості, які виникають і функціонують в обігу на основі кредитних стосунків.

Кредитор – суб'єкт кредитних відносин, який надає кредит іншому суб'єкту господарської діяльності у тимчасове користування.

Кредитоспроможність – спроможність суб'єкта повернути кредит у разі його надання.

Купівельна спроможність – «сила» валюти, що виражається як сума товарів та послуг, які можна придбати на дану грошову одиницю.

Ліцензія НБУ – оформлений у встановленому порядку дозвіл на здійснення банківської діяльності в межах певного переліку операцій.

Маса грошей – сукупність грошових коштів у будь-якій їх формі, яка є в розпорядженні економічних суб'єктів у певний момент.

Монета – установленої форми зливки металу, вагу і пробу яких засвідчує своїм штемпелем держава.

Монетарна політика – те саме, що й грошово-кредитна політика, або **небанківські фінансово-кредитні інститути** – фінансові посередники, діяльність яких не пов'язана з базовими операціями грошового ринку.

Монетизація – продаж урядом цінних паперів банкам з метою фінансування дефіциту бюджету.

Небанківські фінансово-кредитні інститути – фінансові посередники, діяльність яких не пов'язана з базовими операціями грошового ринку.

Норма відсотка – співвідношення доходу на позичковий капітал із сумою наданої позики.

Нуліфікація – оголошення державою знецінених паперових грошей недійсними або обмін знецінених паперових грошей на нові грошові знаки у надзвичайно низькій пропорції, так що плата за такі гроші має суто символічне значення.

Обліковий відсоток – відсоток, встановлений як плата за кредити, що надаються центральним банком комерційним банкам.

Обов'язкові банківські резерви – сума грошових коштів, яку повинні постійно зберігати комерційні банки на своїх рахунках в центральному банку. Визначаються у вигляді норми у відсотках до банківських пасивів.

Опосередковане фінансування – переміщення грошей між суб'єктами ринку через фінансових посередників.

Паперові гроші – нерозмінні на метал знаки вартості, що випускаються державою (казначейством) для покриття своїх витрат і наділяються нею примусовим курсом (визначаються обов'язковими до приймання в усі види платежів).

Платіжний баланс – відображення співвідношення всієї сукупності надходжень із-за кордону за певний відрізок часу (рік, квартал, місяць).

Позичковий капітал – грошовий капітал, який передається у позичку і приносить його власнику доход у вигляді позичкового відсотка.

Позичковий відсоток – ставка відсотка, що виплачується позичальником банку за користування позичкою.

Процентна політика – інструмент грошово-кредитної політики, який передбачає можливість маніпулювання відсотковими ставками, що їх встановлює центральний банк за кредитами, з метою впливу на обсяг грошової маси в обігу.

Пряме фінансування – переміщення грошей по ринкових каналах безпосередньо від власників до позичальників.

Ревальвация – офіційне підвищення державного золотого вмісту та валютного курсу або тільки валютного курсу національної грошової одиниці щодо іноземних валют.

Ринок грошей – сектор грошового ринку, де об'єктом виступають короткострокові фінансові інструменти (до 1 року).

Ринок капіталу – сектор грошового ринку, на якому купуються або продаються середньострокові та довгострокові кошти (понад 1 рік).

Трансакція (лат. transaction – звершення) – операція, угода, що супроводжується взаємними поступками.

Фінансовий посередник – суб'єкт ринку, метою діяльності якого є торгівля фінансовими інструментами.

Центральний банк – банк першого рівня у дворівневій банківській системі.

4. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 2121-III від 07.12.2000 р. із змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5-6. – С. 30.
2. Закон України «Про Національний банк України» № 679-XIV від 20.05.1999 р. із змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 29. – С. 238.
3. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» № 2346-III від 5.04.2001 р. із змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 29. – С. 13.
4. Закон України «Про заставу» № 2654-XII від 02.10.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №47 – С. 642.
5. Закон України «Про фінансовий лізинг» № 723/97 від 16.12.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 16. – С. 68.
6. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» № 2346-III від 5.04.2001 р. із змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2001 – № 29. – С. 137.
7. Закон України «Про іпотеку» № 898-IV від 05.06.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003.–№ 38.– С. 313.
8. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння іпотечному кредитуванню» № 5059-VI від 05.07.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 25, с. 251.
9. Господарський кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18-21. – С. 144.
10. Наказ Міністерства економіки України, Міністерства фінансів України, Державного комітету у справах містобудування і архітектури України № 127/201/173 від 23.09.1996 р. «Про затвердження Положення про фінансування та державне кредитування капітального будівництва, що здійснюється на території України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до Наказу: zakon.rada.gov.ua.
11. Постанова НБУ «Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» № 22 від 21.01.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до Постанови: zakon.rada.gov.ua.
12. Цивільний кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – С. 356.

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Белоглазова, Г. Н. Деньги, кредит, банки : учеб. / Г. Н. Белоглазова. – М. : Юрайт-Издат, 2004. – 620 с.
2. Гринева, В. М. Деньги и кредит : учеб. пособ. / В. М. Гринева. – Х. : «ИНЖЕК», 2004. – 207 с.
3. Михайловська, І. М. Гроші та кредит : навч. посіб. / І. М. Михайловська. – Львів: Новий світ 2000, 2008. – 310 с.
4. Сенчагов, В. К. Финансы, денежное обращение и кредит : підруч. / В. К. Сенчагов, А.І. Архипов. – 2-е вид., перероб. та допов. – М. : ТК Венбі. – Вид-во Проспект, 2044. – 720 с.
5. Ходаківська, В. П. Ринок фінансових послуг: теорія і практика : навч. посіб. / В. П. Ходаківська, В. В. Беляєва. – К. : ЦУЛ, 2002. – 616 с.

Навчальне видання

Толочко Валентин Михайлович
Музика Тамара Федорівна

КРЕДИТНО-ФІНАНСОВА СИСТЕМА В УКРАЇНІ

Методичні рекомендації
для підготовки та проведення практичних занять
з курсу «Управління та економіка фармації»
в системі післядипломної освіти спеціалістів фармації

Відповідальний за випуск *В. М. Толочко*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 1,75. Тираж 200 пр. Зам. № 0604-15.

Національний фармацевтичний університет
вул. Пушкінська, 53, м. Харків, 61002

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серії ДК № 3420 від 11.03.2009.

Надруковано з готових оригінал-макетів у друкарні ФОП Петров В.В.
Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

Запис № 2480000000106167 від 08.01.2009 р.

61144, м. Харків, вул. Гв. Широнінців, 79в, к. 137, тел. (057) 778-60-34.

e-mail: bookfabrik@rambler.ru